
Walter Seitter: **Menschenfassungen**. Studien zur Erkenntnispolitikwissenschaft. Klaus Boer Verlag, München 1985. 281 s.

'Politiikasta' on puhe usein myös strukturalismiin tai post-strukturalismiin yleensä luettujen kirjoittajien teksteissä. Ulkopuolisen on kuitenkin useimmiten vaikea eksplikoida, mitä kulloinkin käsitteellä tarkoitetaan: 'politiikkaa' kritikoidaan tai puolustetaan ikään kuin tunnettuna käsitteenä tai päinvastoin käytetään sitä hyvinkin spesifissä merkityksessä, jota ei eksplikoida. Kun lisäksi ranskalaiseen esseistiikkaan on vaikea saada otetta, jättävät esimerkiksi Baudrillardin tai Lyotardin tekstit usein vaikutelman: 'onkohan tuossa mitään kiinnostavaa' — nimenomaan politiikan ymmärtämisen kannalta. Onko heillä vain fiksuja heittoja, joiden arvon näkisi vasta spesifeissä monografioissa, joita he eivät kuitenkaan koskaan kirjoita. Jos ei ole kiinnostunut strukturalistisesta oppirakennelmasta, mitä heuristista arvoa teksteistä jää, josta 'ulkopuolisille' politiikan tutkijoille voisi olla oppimista?

Walter Seitterin alunperin habilitaatiotyöksi laadittu artikkelikokoelma on ensimmäinen käsiini osunut teos, jossa strukturalismin inspiroima kirjoittaja suhteellisen systemaattisesti sekaantuu keskusteluun politiikan käsitteestä. (Ei ihme, että teos tulee saksalaiselta kielialueelta). Yritän seuraavassa panna syrjään vastaväitteitäni strukturalismin oppeja kohtaan ja tarkastella teoksen heuristis-

ta arvoa politiikan käsitteen tulkitsemisen ja siihen nojaten politiikan tutkimuksen uudelleensuuntaamisen kannalta. Tällöin en myöskään puutu kirjan alkupuoliskon 'Erkenntnispolitiken im Abendland' historiallisiin esseisiin, vaikka niihin sisältyy mielenkiintoisia huomioita mm. kasvatuksen, tilastojen ja valistusopin 'ihmisenmuodostuspolitiikasta' osana modernin yhtenäisvaltion muodostumis- ja lujittumisprosessia 1500-luvulta 1700-luvulle. Rajoitun teoksen jälkipuoliskon muodostamaan tutkimukseen 'Erkenntnispolitik als eine Seite des Politischen'.

Erityisesti siinä, mitä kirjoittaja kritikoii sovinnaisia tapoja politiikan ymmärtämiseksi, voi yllättävän usein alikirjoittaa hänen perusajatuksensa, joskus jopa hieman ihmetellen, että joku muukin ajattelee siihen suuntaan, mihin itse on pitkällisen paneutumisen ja poisoppimiskehityksen tuloksena päätenyt. Ehkä ilmeisin koko (post)strukturalistiselle suuntaukselle yhteinen ansio on huomion suuntaaminen 'mikropoliittikaan': ihmisten välisten suhteiden, elämäntapojen, yleensä maailmaan (jopa luontoon) asennoitumisen läpeensä problemaattisen ja kiistanalaisen sekä 'keinotekoisien' luonteen tematisointi sekä näissä suhteissa käytettyjen 'tekniikkojen' erittely. Kirja antaa ikään kuin tukea sille, että voi olla politiikan tutkija olematta erityisemmin kiinnostunut hallituksista ja eduskunnista, vaaleista ja järjestötoiminnasta etc.

Toiseksi Seitter polemisoi ansiokkaasti kaikkia yrityksiä vastaan, 'selittää' politiikkaa pelkäksi pintailmiöksi, jonka 'selittävät' sen ulkopuoliset, 'syvemmät tekijät'. Kolmena esimerkkinä tällaisista 'selityksistä' tekijä erittelee politiikan ymmärtämistä 'tarpeidentyydytykseksi', 'aatteidentoteutukseksi' sekä 'yhteiskuntakehityksen' ilmaukseksi. Suomalaista keskustelua silmällä pitäen on erityisesti korostettava sitä oikeutettua tendenssiä modernissa keskustelussa, joka kieltää sen mikä on tähänasti opetettu selviönä, nimittäin että 'politiikka on yhteiskunnallinen ilmiö': kieltäydytään sijoittamasta politiikkaa klassisesta politekonomiasta ja Hegeliltä tuttuun 'valtio vs. yhteiskunta' -kehikkoon (militanttina tuoreena esityksenä vrt. myös Alan Badiou: *Peut-on penser la politique*. Paris, Seuil, 1985). Seitter kutsuu 'Aufstieg des Sozialen' -tendenssiä ilmeisesti Hannah Arendtilta lainatulla antiikin termillä kehitykseksi kohti 'oikos-despotiaa' (232).

Teoksen ansioihin kuuluu edelleen ykseyden ja identiteetin kaipuun radikaali hylkääminen: politiikka ymmärretään epäjatkuvuuden, moninaisuuden, etäisyyden, satunnaisuuden alueeksi, jolle on tunnusomaista kiinteän ja varman perustan puuttuminen. Myös politiikkaa koskevan tiedon edellytys on se, että tämä 'pohjattomuus' tunnustetaan kiertämättömäksi. Poliitikantutkimus tulkitaan tieteksi, 'die die Erkenntnis der Menschdinge von der Seite der Akzidentien her angeht' (177). Myös tietokysymyksissä ratkaisut ovat kiertämättömiä: tieto on tässä mielessä 'poliittista'.

Käsitehistorian kannalta kiintoisalla tavalla Seitter ot-

taa viitekohdikseen kaksi Weimarin tasavallan ajan keskeistä politiikan käsitteen tematisoijaa, Carl Schmittin ja Helmuth Plessnerin. Schmitt on hänelle haaste ja kritiikin kohde, kun taas Plessner nousee Jacques Lacanin rinnalle tekijän oman konseptin kehittelyn tueksi.

Oikeutetusti tekijä näkee 'ratkaisun' käsitteen avaimena Carl Schmittin käsitykseen poliittisuudesta ja sen, kuinka Schmittin käsitys suvereenista poikkeustilan julistajana merkitsee jo 'ratkaisujen kontingenssin redusointia' (235). Tästä tekijä kuitenkin päätyy 'liian suoraan' johtopäätökseen, että Schmittille politiikka on vain sisäisesti homogeenisten 'poliittisten yksikköjen' politiikkaa ja puhumaan Schmittin 'valtioon kiinnittyvästä poliittisuuskäsitteestä' (222). Hedelmällisempi olisi korostaa Schmittin — ainakin ennen v. 1933 loppupuoliskoa, jolloin hän luopui 'decisionismistaan' — sisällyttävän konseptioonsa tietoisesta jännitteen ratkaisun ja ykseyden, avoimuuden ja järjestyksen välillä, siinä määrin, että hänen aikalaisensa syyttivät häntä pikemminkin järjestyksen viholliseksi (vrt. Kari Palonen: *Politik als Handlungsbegriff*. Helsinki 1985; erit. 139). Puhe Schmittin politiikkakäsityksen valtiofiksaatiosta taas sivuuttaa kokonaan 'Der Begriff des Politischen' -teoksen (1927/1932) ensimmäisen lauseen: »Der Begriff des Staates setzt den des Politischen voraus».

Helmuth Plessnerin varhaistuotannon sisältämä politiikan käsitteen tematisointi on toistaiseksi jäänyt vähän tunnetuksi, vaikka esimerkiksi kommuuniutopioiden kritiikissä on uudestaan törmätty hänen teokseensa *Grenzen der Gemeinschaft* (1924). Plessner on alunperin biologi ja Seitter käyttää tietoisesti hyväksi myös hänen anti-reduktionistista antropologiaansa teoksessa *Die Stufen des Organischen und der Mensch* (1928), samalla kun tietysti suoranaisimmin politiikan käsitteeseen puuttuva Plessnerin teos *Macht und menschliche Natur* (1931) on keskeisesti mukana tarkastelussa.

Plessnerin teosten hyväksikäytön yhteydessä näyttäytyy selvästi Seitterin 'de-kontekstualisoiva' tulkintastrategia. Hän ei lainkaan ole kiinnostunut Plessnerin eksplisiittisestä sitoutumisesta Diltheyn ja Georg Mischin inspiroimaan 'Lebensphilosophien', sen suhteisiin Husserliin ja Heideggeriin tai Plessnerin politiikan käsitteen suhteuttamisesta Weberin, Schmittin ym. konseptioihin, joihin tekstit eksplisiittisesti viittaavat. Itse asiassa tekijä ei lainkaan puutu tarkemmin siihen, miten Plessner epäselvää politiikkaa, mitä formulointeja hän tässä yhteydessä käyttää jne, vaan käyttää Plessnerin tekstiä oikopäätä omiin tarkoituksiinsa. Ehkä tärkein 'käsitelaina' Plessneriltä on politiikan vertaaminen — sodan sijasta — 'diplomatiaan' (246). Tällöin tekijä ei kuitenkaan kysy, missä mielessä Plessner vertauksen esittää — sen vastakohta hänellä on 'Gemeinschaft'-ajattelun 'suorapuheisuus' — vaan jatkaa teemaa omasta intuitiostaan lähtien (tulkitsemalla 'diplomaatin' diplomihaltijaksi): Plessner ei suinkaan välttämättä edellytä diplomatiasta puhuessaan 'diplo-

maattia' vaan kyse on tietyn toimintamuodon luonnehdinnasta.

Seitterille sodan ja diplomatian vastakkainasettelu liittyy hänen yritykseensä revidoida näkemystä 'ulkopolitiikasta' kaiken politiikan paradigmatena. Valtio- ja hallituskonseptiosta irrotettuna tämä merkitsee sitä, että kaikelle politiikalle tunnusomaista on 'ulospäin suuntautuneisuus', suhtautumistapa johonkin 'ulkopuoliseen'. Tämä näkemys nojaa strukturalismin keskeiseen ideologiseen position, de Saussuren lingvistiikan oppiin että kielessä on vain eroja (225—228). Tältä kannalta Seitter julistaa: »Als Mikrophysik, die die Substanzen in Verhältnisse auflöst, die Aussenverhältnisse sind und ihrerseits wieder — andere — Aussenverhältnisse 'enthalten' ist der Strukturalismus die Wissenschaft von Aussenpolitik — auch im innersten» (231).

Tämä formulointi sisältää tendenssin rajoittaa politiikka 'suhteisiin' (Verhältnisse). Tämän vastapainoksi tekijä tuo 'aktiivisempaa' komponenttina mukaan 'suhtautumistavan' (Verhalten). Se intuitio mikä hänellä on 'politiikasta' pelkistyy tätä tietä alaotsikkoon 'Verhaltensweisen und Verhältnishältnisse' (192—204).

Seitterin teos aktualisoi nimenomaan politiikan strategista, taktista ja teknistä puolta, politiikkaa tehtävänä ja tehtynä 'policynä'. Tässä se eroaa edukseen vanhoista, esimerkiksi Kelsenin koulukunnan parissa aikanaan kehitetyistä, päämäärä-keino-ajatteluun sidonnaisista 'politiikka policynä' -konseptioista tai valtioparadigmassa piätytyvästä 'policy-analysista'. Mutta edelleen jää kysymään, missä on 'politiikan (policyn) poliittisuus'?

KARI PALONEN